

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR VIDEO

VIDEO STUDIO

BEZ NÁZVU

UNTITLED

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Matěj Sláma

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Mgr. Martin Mazanec, Ph.D.

BRNO 2020

OBSAH:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 4 – 8
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 9 – 11

TEXTOVÁ ČÁST

Hair: Laboratory

Předmětem bakalářské práce jsou vlasy jako fenomén, image, trauma, kdy detailně zkoumám tento biologický materiál jak na základě osobní zkušenosti, tak v rámci série experimentů ve vytvořené „vlasové laboratoři“. Tématicky se zaměřuji na různé pojetí úpravy vlasů – image vs. zkoumání biologických nepřesností růstu vlasů. Soubor záznamů, kreseb, postprodukcí, objektů či nalezených materiálů jsem uspořádal do databáze, která se stala i inspirací pro samotnou instalaci projektu.

Tento projekt je moje osobní fascinace. Cílem projektu bylo vytvoření platformy pro zkoumání a objevování nových možností úpravy vlasů a následně uspořádat tyto zkušenosti v souboru databáze, sloužící také jako výchozí bod i pro mou mimo školní prezentaci řemeslné tvorby a návrhy účesů.

Osobně se zabírám aktem zásahu do cizí image úpravou vlasů. Barvením či stříháním volně žijícího materiálu a manipulací dílčích částí porostu, obdivuji rozmanitou paletu vyjádření při nekončících proměnách image, díky neustálému přírůstu vlasů, který vychází z jejich vlastností, kdy každý člověk má v rámci 1 cm^2 = až 320 vlasů a za 1 rok může přirůst až 16 cm. Životnost vlasů je 2–6 let přirozeného růstu, i přes to tak každý den vypadne 50–100 vlasů. Unikátní je také pružnost, lehkost a síla v tahu (100 g na jeden vlas), kdy celé vlasové pokrytí hlavy je teoreticky dostatečně silné unést dva africké slony.¹

Propojující linií v rámci bakalářské práce je má fascinace růstovou nedokonalostí vlasů na těle – příkladem jsou vlasové víry, abnormální tvary jednotlivých vlasů, či tabuizované poruchy samotného růstu. Ve většině případů jde o genetické predispozice, stárnutí a nedostatek hormonů.² V dalších případech se jedná o chybně pracující imunitní systém blokuje růstové signály ve vlasových folikulách. Vlasové poruchy, se kterými jsem se osobně setkal, jsou například trichotilomanie³ a alopecie.⁴ Tyto lidsky neovlivnitelné momenty jsou

¹ K. S. Stenn, *The way they grow*, in: idem, *Hair. A Human History*, New York 2017.

² V pubertální fázi je zvýšení hormonů v těle spojeno právě s růstem dospělého ochlupení, v dalších fázích se nedostatek hormonů projevuje naopak v jejich úbytku. Viz Stenn 2017.

² V pubertální fázi je zvýšení hormonů v těle spojeno právě s růstem dospělého ochlupení, v dalších fázích se nedostatek hormonů projevuje naopak v jejich úbytku. Viz Stenn 2017.

³ „Trichotillomania, also known as hair pulling disorder or compulsive hair pulling, is a mental disorder characterized by a long-term urge that results in the pulling out of one's hair. This occurs to such a degree that hair loss can be seen. Trichotillomania is estimated to affect one to four percent of people. Women are affected about 10 times more often than men.” Trichotillomania, Wikipedia. *The Free Encyclopedia*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Trichotillomania>, vyhledáno dne 22. 7. 2020.

⁴ „Androgenní alopecie: Jedná se o plešatost, někteří lidé ji mají zakódovanou v genech. Telogen efluvium: Tento typ je obvykle spojen s nějakým traumatem či velkou změnou, která ovlivňuje naše tělo a organismus. Může být také vyvolán šokem při úrazu, nebo postihuje ženy po porodu. Alopecia areata: Při tomto typu již nevratné ztráty vlasů napadá náš vlastní imunitní systém vlasové folikuly (tkáň, která vlas obaluje a z níž vyrůstá).

hlubokými ranami do vnitřního světa osobností, kteří jsou přinuceni tvrdě bojovat proti soudu a ponížení společnosti a to pouze kvůli jejich vnější odlišnosti. Můj blízký vztah s osobou bojující proti těmto standardním konvencím proměnil můj pohled a stal jsem se intimním badatelem nacházející nový a krásnější ideál, obdivující unikátnost a sílu vlastního jazyka stojící za vzhledem její bytosti. Je mojí inspirací a múzou tohoto projektu.

Laboratoř

Středobodem projektu je vlasová laboratoř vytvořená uvnitř školy. Je to neobvyklý prostor, kde se setkávám s lidmi z mého blízkého okolí. Společně se chci zaměřit na osobní vztah a uvažování o tématu vlasů, materiálu fyzicky spojeného s naším tělem. Mimo práci na účesu jsem se také snažil přiblížit vztah k vlasům v sérii tvůrčích aktů – modelováním volné sošky a použitím peroxidu a barev k přeměně vlastních odstřižených pramenů. Spojením všech prvků dohromady tak vzniká individuální schránka, interpretující symbolickou ideu biologického odkazu paměti a vzpomínek.

Celý proces zaznamenávám skrze skener a mapuji tak určité fáze průběhu proměn. Laboratoř je důležitým aspektem při ztvárnění tématu nejen v osobní, ale i kolektivní rovině a interakci tak mám možnost nahlédnout na danou problematiku vztahů a význam vlasů v širší paletě různorodých perspektiv. Pro mě osobně se prostor stal středem myšlenkové sítě souvislostí, kterou shrnuji do své databáze skrze rozvrstvená vlákna kontextů a společenských významů. Obsahově skládám databázi z tvůrčích výstupů, úprav vlasů, záznamů procesů z laboratoře, vlasové kartotéky, literárních odkazů či nalezených zajímavostí.

Ve své práci uplatňuji svou znalost kadeřnického a holičského řemesla, kterou volně kombinuji v laboratoři a podrobněji zde rozebírám materiálové vlastnosti vlasů pomocí experimentů v různých formách i mimo běžný rámec manipulace. Zkoumám vlasy jak v živém, tak i ne-živém stavu ve formě účesů, vlasových objektů, tvorbou motivů, či skenováním různých fází těchto proměn. Detailnějším zkoumáním vlasů nacházím různé odlišnosti růstu, lišících se podle povrchu místa, pigmentové disfunkce⁵, nebo dominance mozkové hemisféry, či jejího poškození.⁶ Specifické prvky odlišností mapuji pomocí kresby v tiskových záznamech skenů hlav a nalezené tvarosloví interpretuji při tvorbě vlasových šablon, sloužící jako nové růstové motivy při pokrývání anatomicky vymodelovaných povrchů hlav. Samotná velikost zkoumaného materiálu a práce s ním v měřítku 1:1 je velice delikátní

Alopecia universalis: Úplná ztráta vlasů na pokožce těla. Příčinou je chybně pracující imunitní systém. Daniel Mareš, Alopecie: co to je, druhy, jak jí zabránit, 22. 1. 2018, *Moje zdraví.cz*, <https://www.mojezdravi.cz/zdravy-zivotni-styl/trapi-vas-vypadavani-vlasu-co-ho-zpusobuje-a-jak-mu-zabranit-3891.html>, vyhledáno dne 22. 7. 2020.

⁵ Barevný odstín vlasů, stejně jako u kůže, je způsoben melaninem uvolňující určité množství pigmentu ze svých buněk. Samotný vlas je původně bílý, pigment má původně tmavě hnědou barvu. Ostatní odstíny jsou nedokonalostmi jeho uvolňování, např. šedá. Martin Rychlík, *Dějiny vlasů: účesy, vousy, chlupy a péče o ně*, Praha 2018.

⁶ „Multiple hair whorls, for example, occur twice as often on the scalp of mentally stunted children compared to controls, moreover, children with multiple or intersecting whorls show higher probability of having underlying brain malformations.” Srov. Stenn 2017.

práce a podněcuje mě tak pro detailnější pohled a užší specifikaci místa, na které se zaměřuji. Detail vítězí nad celkem. V digitálním prostředí používám řadu nástrojů poskytující mi široké pole možností nad uvažováním o vizualitě vlasů až do absurdních či nereálných představ.

V mé práci vzniká kontrast mezi vysokou kulturou úpravy vlasů a následným zušlechtěním tohoto nízkého až zahanbeného biologického materiálu. V síti databáze se často setkávám s rozdílným přístupem stojícím mezi lidskými emocemi a vědou. Jednou jsou vlasy krásou lidského těla, podruhé se s nimi zachází hrubě a deformují se jejich přirozené vlastnosti. Instalační řešení projektu navazuje na kontrast mezi mým technickým přístupem a emoční vazbou k upravovanému materiálu a jeho pozadí. Použití vlasů jako média s sebou přináší filosofické, sociální, politické i morální otázky, které ve své práci rozebírám s rozvahou a hledáním své vlastní cesty zdůrazňuji spíše různorodost vyzdvihující spektrum tvůrčích možností, jak přistupovat k danému tématu, aniž bych spoléhal pouze na jedinou správnou cestu ztvárnění projektu.

Vlasová kartotéka je archív odstřižených vzorků od osob, se kterými jsem pracoval. Kartotéka se stává souborem obsahující velké množství informací.⁷ Každý vlas je zkamenělou evidencí našich vlastností a minulosti.⁸ Z mého pohledu bych tuto aktivní biologicky čitelnou schránku informací přirovnal k podobě našich digitálních stop. Odebírání vzorků do kartotéky provází společný prvek nejistoty o jejich dalším použití. Ani já sám si však nejsem jistý jakými schopnostmi může kartotéka v budoucnu oplývat.

⁷ Dějiny i klimatickou krizi můžeme stopovat i díky historickým nálezům zakonzervovaných vlasů v rašelinách a jejich srovnáním se současnými vzorky tak nalézt rozdílné hodnoty množství oxidu uhličitého, či otravu těžkými kovy.

⁸ „On your head, you have about 80,000 snapshots of your past. Every single hair strand is a storage facility for drugs, medications, nicotine, and even some of the alcohol you have used.” John D. Wright – Jane Singer, *Hair and Fibers (Forensic Evidence)*, London 2015, s. 15.

Seznam použité literatury

Daniel Mareš, Alopecie: co to je, druhy, jak jí zabránit, 22. 1. 2018, *Moje zdraví.cz*, <https://www.mojezdravi.cz/zdravy-zivotni-styl/trapi-vas-vypadavani-vlasu-co-ho-zpusobuje-a-jak-mu-zabranit-3891.html>, vyhledáno dne 22. 7. 2020.

K. S. Stenn, The way they grow, in: idem, *Hair. A Human History*, New York 2017, s. 25–26.

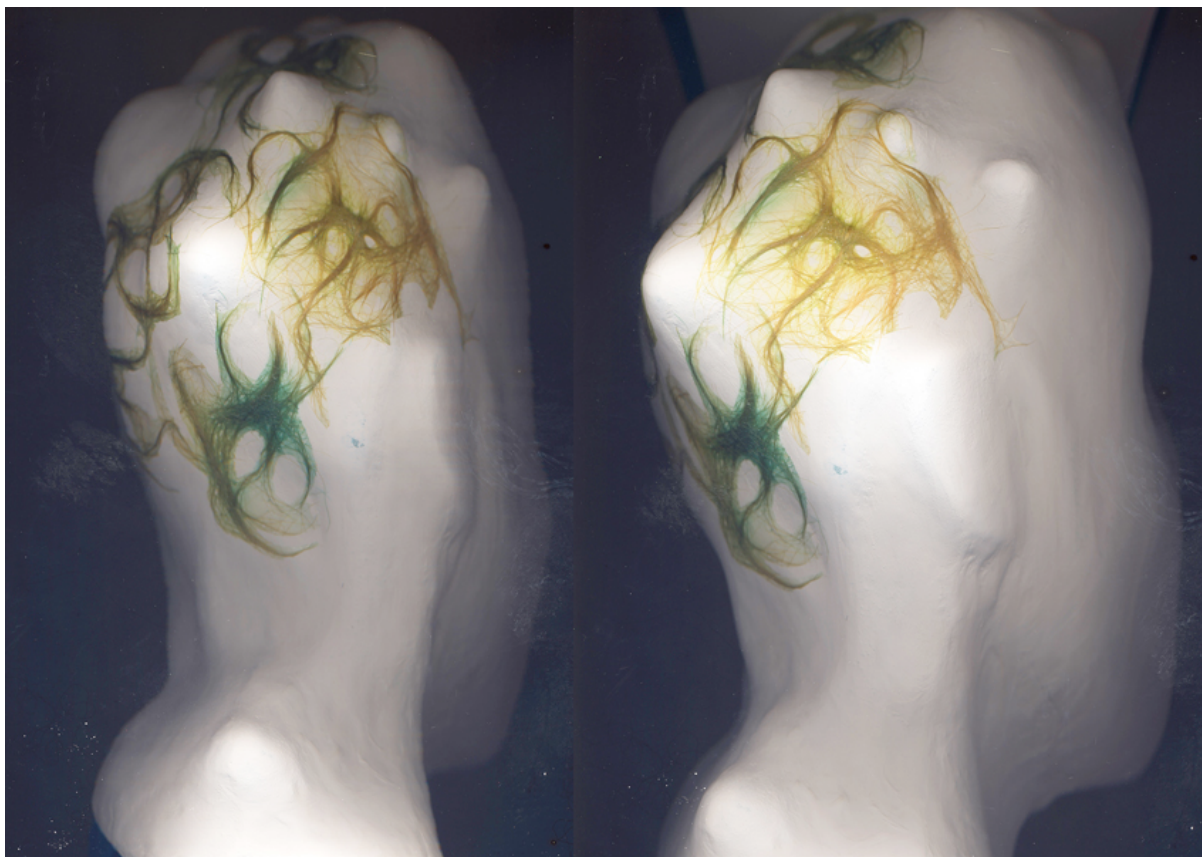
Kryštof Strejc (rec.), Sám sobě kadeřníkem / kurátor: Pavel Kubesa / Galerie NoD / Praha / 4.–24. 3. 2020, *Artalk.cz*, <https://artalk.cz/2020/03/02/tz-krystof-strejc/>, vyhledáno 21. 6. 2020.

Martin Rychlík, *Dějiny vlasů: účesy, vousy, chlupy a péče o ně*, Praha 2018.

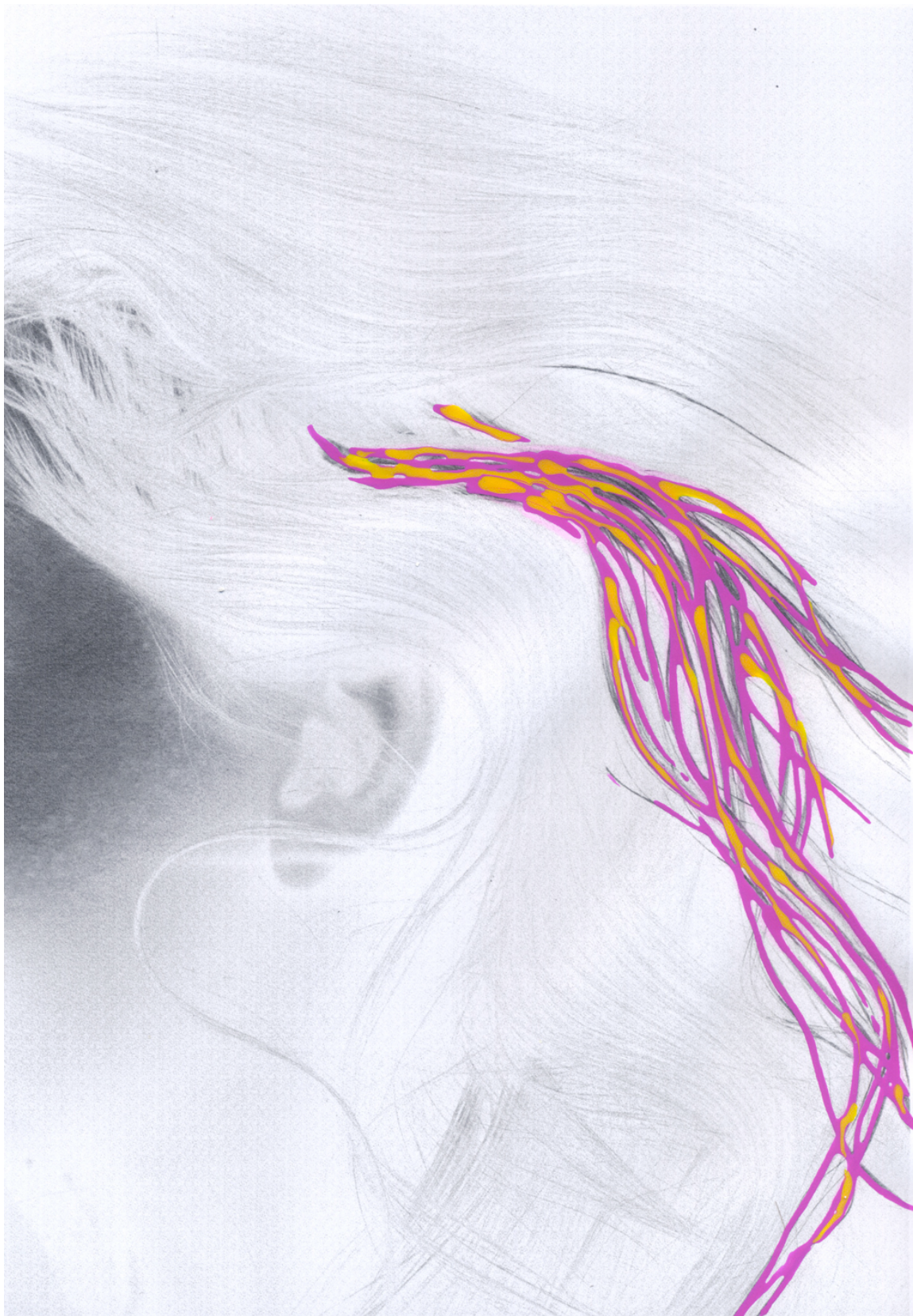
Trichotillomania, *Wikipedia. The Free Encyclopedia*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Trichotillomania>, vyhledáno dne 22. 7. 2020.

John D. Wright – Jane Singer, *Hair and Fibers (Forensic Evidence)*, London 2015, s. 15.

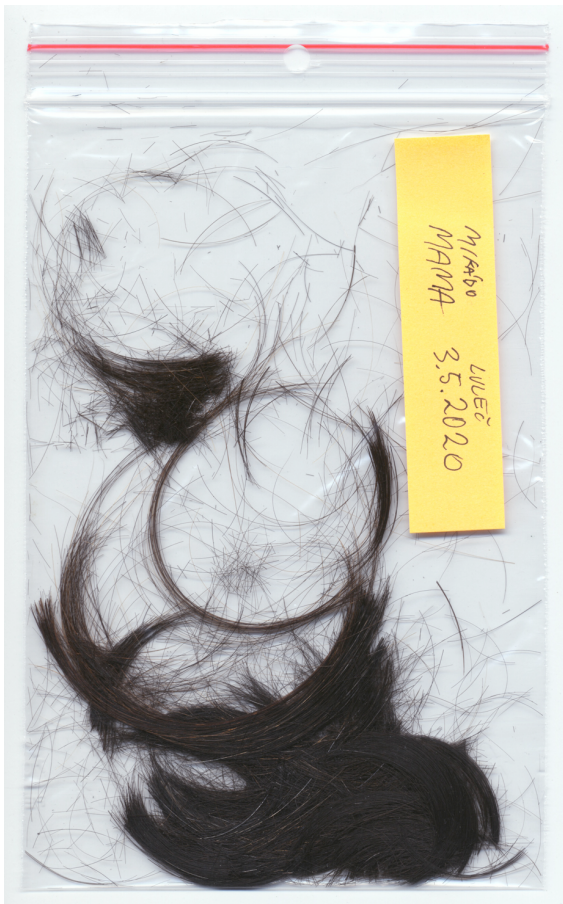
OBRAZOVÁ ČÁST

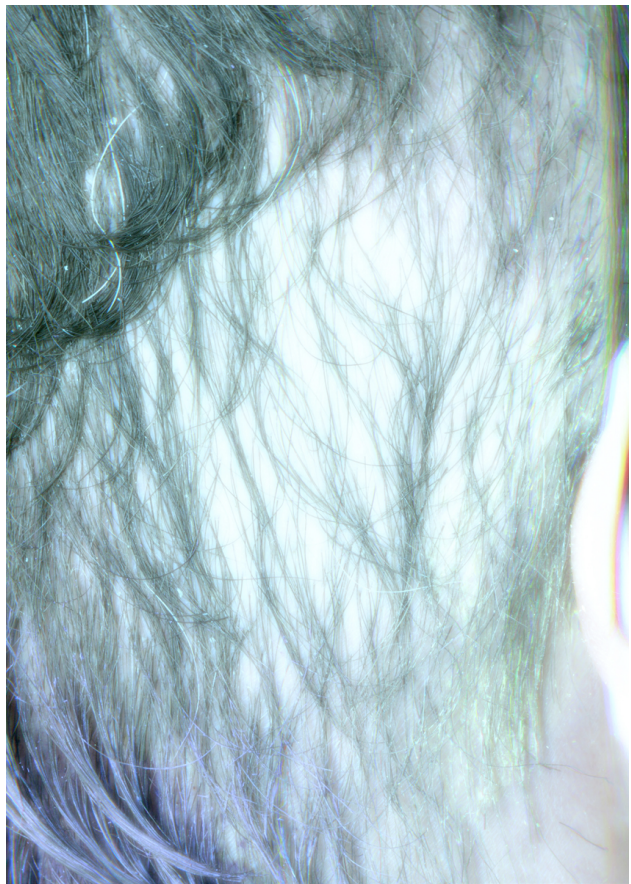
Hair: Patterns, polystyren, sádrokartonová stěrka, barvené lidské vlasy, 35 x 25 cm, 2020

Hair: Drawings, akrylová kresba na černobílém tisku, formát A4, 2020

Ukázka z vlasové kartotéky, 2020

Ukázka z databáze skenů, 2020

Hair: Screenshots, sken lidských vlasů, 2020